

DÜNYA ŞİİRİ

hayyam

ÇEK ŞARABI. SEV GÜZELİ

Seçilmiş Şiirler

AKDENİZ KUTUPHANEVİ
ANTALYA

14. BASIM

DÜNYA ŞİİRİ

ömer hayyam

ÇEK ŞARABI, SEV GÜZELİ !

- seçme şiirler -

Çeviriler:

Sabahattin EYUBOĞLU

A. KADİR

Rüştü ŞARDAĞ

İbrahim EDİP

Yahya Kemal BEYATLI

Orhan Veli KANIK

Edward J. FITZGERALD

Hamâmîzâde İHSAN

Hüseyin RİFAT

Ahmet HAYYAT

M. Nuri GENCOSMAN

KEDİ ŐİR KİTAPLIĞI
DÜNYA ŞİİRİ: 4

Ömer HAYYAM
ÇEK ŞARABI, SEV GÜZELİ !
-Seçme Şiirler-

Hazırlayan:
Cansever Eyüboğlu

Dokuzuncu Basım:
Nisan: 1997

Tasarım ve Dizgi:
AKDENİZ SANATEVİ
Tel& Fax (242) 248 07 86
ANTALYA

İSBN 975-7935-00-11

Yayın ve Dağıtım:
AKDENİZ KİTAP KULÜBÜ
Belediye İşhanı No: 110
Tel Ő Fax. (242) 242 49 14
ANTALYA

HAYYAM'DAN ÖRNEK ÇEVİRİLER

Efsûs ki nâme-i cevânî tey şod
Vîn tâze behâr-ı şâdmânî tey şod
Ân morg-i tarab ki nâm-ı û bûd sebab
Feryâd nedânem ki key âmed key şod

ÖMER HAYYAM

Alas, that Spring should vanish with the Rose!
That Youth's sweet-scented Manuscript should close!
The Nightingale that in the Branches sang,
Ah, whence, and whither flown again, who knows!

Edward J. Fitzgerald

Efsûs ki mevsim-î civânî geçti
Kış geldi bahâr-ı şâdmânî geçti
Eyvâh şebâbet denilen mûrg-î tarab
Biz farkına varmadık pek ânî geçti

Yahya Kemal Beyatlı

Bilgelere sormaktan yoruldum, bir gün dudaklarıma
Götürdüğüm testiye sordum: Gideceğim yer neresi?
Dedi: Ağzımdan içmeye bak şarabımı kana kana
Asla gelmeyeceksin ki bu dünyaya sen bir daha.

Cansever Eyüboğlu

Beni camide gören hacı hoca sanır ki
Namaz ile niyaz ile sevab almaya geldim;
Oysa ki bir zamanlar yürüttüğüm seccade
Eskidi de yenisini çalmaya geldim.

Erdeniz Özköylü

Hep gönül derdiyledir durmaksızın içmekteyim;
Ben gülerken de içimden ağlayan bir şairim;
Bir gün olsun çıksa hicranın gönülden yâ dost,
Mey değil, cennette Kevser içersen kâfirim !

A. Neşet Koçkar

Çamurdan insan yapmak senin işin, bana ne,
Güldüren de öldüren de yine sensin, bana ne;
Halimden hoşnutsan da, değılsen de anlamam,
Alnımdaki yazıyı yazan sensin, bana ne !

Hilas Nacremonoğlu

YAHYA KEMAL BEYATLI

Yaş döktü çayır çemenden geçerek
Mümkün mü kızıl şarabı nüş eylememek
Gerçekten bu çemende şimdi biz gezmekteyiz
Bizden bitecek çemende kimler gezecek?

ORHAN VELİ KANIK

Geçmiş günü beyhude yere yâd etme
Bir gelmemiş an için de feryâd etme
Geçmiş gelecek masal bütün bunlar hep
Eğlenmene bak ömrünü berbâd etme.

Mey kâsemi kırdın yere vurdun Tanrım
Zevkimden edip sanki ne buldun Tanrım
Gül rengi şarâbım yere döktün tek mil
Zannım bu ki sen de sarhoş oldun Tanrım

ENVER GÖKÇE

Canımın içi, hoş gelip safalar getirdin,
Geldin ya ikerçikliyim, bilmem ki sen misin?
Bir güncük değil, çok otur Allahı seversen,
Çok otur, bileyim geldin mi, gerçek mi, sen misin?

HAMÂMİZÂDE İHSAN

Onlar ki faziletle ün almışlardır,
Meclislere bilgi şavkı salmışlardır;
Yol bulmamış ancak bu karanlık geceden,
Efsâne demiş, uykuya dalmışlardır.

MEHMET NURİ GENCOSMAN

Sapmıştı yolum dün gece çömlekçiye bir an
Gördüm nice bin destiyi, susmuş ve perişan;
Birden koca bir desti hemen coştur bağırdı:
Nerde o desti yapan, desti alan, desti satan!

Sabahattin EYUBOĞLU

"BÜTÜN DÖRTLÜKLER" / Cem Yayınevi

Tanrım bir geçim kapısı açiver bana;
Kimseye minnetsiz yaşamak yeter bana;
Şarap içir, öyle kendimden geçir ki beni
Haberim olmasın gelen dertten başıma.

Ey Zaman, bilmez mısın ettiğin kötülükleri?
Sana düşer azapların. tövbelerin beteri.
Alçakları besler, yoksulları ezer durursun;
Ya bunak bir ihtiyarsın, ya da eşeğin biri.

Dünya dediğin bir bakışımızdır bizim;
Ceyhun nehri kanlı göz yaşımızdır bizim;
Cehennem, boşuna dert çektiğimiz günler,
Cennetse gün ettiğimiz günlerdir bizim.

İçin temiz olmadıktan sonra
Hacı hoca olmuşsun. kaç para!
Hırka, tesbih, post, seccade güzel:
Ama Tanrı kanar mı bunlara?

Var mı dünyada günah işlemeyen, söyle:
Yaşanır mı hiç günah işlemeden, söyle;
Bana kötü deyip kötülük edeceksen,
Yüce Tanrı, ne farkın kalır benden, söyle.

Felek ne cömert aşağılık insanlara!
Han hamam, dolap değirmen, hep onlara.
Kendini satmayan adama ekmek yok:
Sen gel de yur çekme böylesi dünyaya!

Bilgenin yüreğinde her dilek,
Anka kuşu gibi gizli gerek.
Damla nasıl inci olur denizde:
Sedefler içinde gizlenerek.

Mal mülk düşkünleri rahat yüzü görmezler.
Bin bir derde düşer, canlarından bezerler.
Öyleyken, ne tuhaftır, yine de övünür,
Onlar gibi olmayana adam demezler.

Sevgili seninle ben pergel gibiyiz:
İki başımız var, bir tek bedenimiz.
Ne kadar dönersem döneyim çevrende:
Er geç baş başa verecek değil miyiz?

Dünyada akla değer veren yok madem,
Aklı az olanın parası çok madem,
Getir şu şarabı, alsın aklımızı:
Belki böyle beğenir bizi el âlem!

Ferman sende ama güzel yaşamak bizde:
Senden ayıgız bu sarhoş halimizde.
Sen insan kanı içersin, biz üzüm kanı:
İnsaf be Sultanım, kötülük hangimizde?

Benim halimden haber sorarsan,
Bir çift sözüm var sana, yürekten:
Sevginle gireceğim toprağa,
Sevginle çıkacağım topraktan.

Adam olduysan hesap ver kendine:
Getirdiğin ne? Götüreceğin ne?
Şarap içersen ölürüm diyorsun:
İçsen de öleceksin, içmesen de!

Bir put demiş ki kendine tapana:
Bilir misin niçin taparsın bana?
Sen kendi güzelliğine vurgunsun:
Ben ayna tutar gibiyim sana.

Sensiz camide, namazda işim ne?
Seninle buluşma yerim meyhane.
Benim sevmem de böyle, yüce Tanrı:
İstersen kaldır at cehennemine.

Seni kuru softaların softası seni!
Seni cehenneme kömür olası seni!
Sen mi Hak'tan rahmet dileyeceksin bana?
Hakka akıl öğretmek senin haddine mi?

Sevgiyle yağrulmamışsa yüreğin
Tekkede, manastırda eremezsin.
Bir kez gerçekten sevdin mi dünyada
Cennetin, cehennemün üstündesin.

Ne güzel gün! Hava ne sıcak, ne serin;
Bir bulut, tozunu siliyor bahçenin;
Bülbül coşmuş, sesleniyor sarı güle:
Şarap iç şarap da yüzüne renk gelsin!

Sâki, yüzün Cemşid'in kadehinden güzel;
Uğrunda ölmek sonsuz yaşamaktan güzel;
Işık saçıyor ayağını bastığın toprak,
Bir zerresi yüz binlerce güneşten güzel.

Dostunu erkekçe seven kişi
Pervane gibi özler ateşi:
Sevip de yanmaktan kaçanların
Masal anlatmaktır bütün işi.

Sen içmiyorsan, içenleri kınama bari;
Bırak aldatmacayı, iki yüzlülükleri;
Şarap içmem diye övünüyorsun, ama,
Yediğin haltlar yanında şarap nedir ki?

Benim yaşam artık şarap, çalgı eğlenti;
Dinim dinsizlik, bıraktım her ibadeti;
Nişanlım dünyaya: Ne çeyiz istersin, dedim:
Çeyizim, senin gamsız yüreğindir, dedi.

Benden Muhammet Mustafa'ya saygı ve selâm:
Deyin ki, hoş görürse, bir şey soracak Hayyam:
Neden Yüce Efendimizin buyruklarında
Ekşi ayran helâl da güzelim şarap haram?

Benden Hayyam'a selâm söyleyin demiş peygamber;
Sözlerimi yanlış anlamışsa çiylik eder:
Ben şarabı herkese hram etmiş değilim ki
Hamlara haramdır, doğru, ama olgunlar içer.

Yalnız bilgili olmak değil adam olmak;
Vefalı mı değil mi insan, ona bak.
Yüvelerin yücesine yükselirsin
Halka verdiğin sözün eri olarak.

Yeryüzünü gül bahçesine çevirmekten
Daha güzeldir bir insanı sevindirmen.
Bin kulu azat edenden daha büyüktür
Bir hür insanı iyilikle kul edebilen.

Bir yürek ki yanmaz, yürek denir mi ona?
Sevmek haram, yüreğinde ateş olmayana.
Bir gününü sevgisiz geçirdinse, yazık:
En boş geçen günün o gündür, inan bana.

Düşünce göklerinin baş konağı sevgidir sevgi;
Gençlik destanının baş yaprağı sevgidir sevgi;
Ey sevginin sırlarından habersiz yaşayanlar,
Bilin ki tüm varlığın baş kaynağı sevgidir sevgi.

Şarap küpü önüne serdik seccademizi;
Şarap yakutuyla adam ettik kendimizi;
Ümudumuz, meyhanede yeniden bulmak
Camide, medresede yiten günlerimizi.

Bu sarayın bşı göklerdeydi bir zaman;
Padişahlar girer çıkardı kapısından.
Şimdi duvarında bir kumru: Guguk, diyor.
Guguk, guguk, o şanlı günlerin ardından.

Ben olmayınca bu güller, bu serviler yok.
Kızıl dudaklar, mis kokulu şaraplar yok.
Sabahlar, akşamlar, sevinçler, tasalar yok.
Ben düşündükçe var dünya, ben yok o da yok.

Menekşe mor boyalar sürerken gömleğine,
Seher yeli el atarken gülün eteğine,
Akli olan gümüş bedenli sevgilisiyle
İçer şarabı, döker kadehi yüreğine.

Gülün yüzünde çiy tanesi nevrusun ne hoş!
Yeşillikte gönül aydınlatan yüzün ne hoş!
Dün geçti gitti, hoş değil ondan söz etmemiz:
Hoş tut gönlün, anma dünü, bak bugün ne hoş.

Baharlar yazlar geçer sonbahar gelir;
Ömrümün yaprakları dökülür bir bir;
Şarap iç, gam yeme, bak ne demiş bilge:
Dünya dertleri zehir, şarap panzehir.

Dünya ne verdi sana? Hep dert, hep dert!
Güzel canın da bir gün uçar elbet.
Toprağında yeşillikler bitmeden
Uzan yeşilliğe, gününü gün et.

Şu testi de benim gibi biriydi;
O da bir güzele vurgun, dertliydi.
Kim bilir, belki boynundaki kulp da
Bir sevgilinin bembeyaz eliydi.

Girme şu alçakların hizmetine:
Konma sinek gibi pislik üstüne.
İki günde bir somun ye, ne olur!
Yüreğinin kanını iç de boyun eğme.

Gökte bir öküz varmış, adı Pervin;
Bir öküz de altındaymış yerin.
Sen asıl iki öküz arasında
Tepişmesine bak şu eşeklerin!

Dünya üç beş bilgisizin elinde;
Onlarca her bilgi kendilerinde.
Üzülme; eşek eşeği beğenir:
Hayır var sana kötü demelerinde.

Cennette huriler varmış, kara gözlü;
İçkinin de ordaymış en güzeli.
Desene biz çoktan cennetlik olmuşuz:
Bak, bir yanda şarap, bir yanda sevgili.

Sen sofusun, hep dinden dem vurursun;
Bana da sapık, dinsiz der durursun.
Peki, ben ne görünüyorsam oyum:
Ya sen? Ne görünüyorsan o musun?

Ey kör! Bu yer, bu gök, bu yıldızlar boştur boş!
Bırak onu bunu da gönlünü hoş tut hoş!
Şu durmadan kurulup dağılan evrende
Bir nefestir alacağın, o da boştur boş!

Tanrı, cennette şarap içeceksin, der;
Aynı tanrı nasıl şarabı haram eder?
Hamza bir Arab'ın devesini öldürmüş:
Şarabı yalnız ona haram etmiş Peygamber.

Dünya padişahın, kayserin, hakanın olsun;
Cehennem kötünün, cennet iyinin olsun;
Tesbih meleklerin olsun, temizlik Rızvan'ın:
Sevgili bizim olsun, canı canımız olsun.

Ey güzel, sen ki bana derdi derman edensin;
Şimdi: Çekil önümden, diye ferman edersin;
Senin yüzün canımın kiblesi olmuş bir kez;
Ne yapsın, kible mi değiştirsin bu can dersin?

İki batman şarap, bir buğday ekmeği;
Bir koyun budu, bir de ay yüzlü sevgili;
Daha ne istenir bilmem şu dünyada:
Padişah daha iyisini bulabilir mi?

İnsan son nefese hazır gerekmiş:
Nasıl ölürse öyle dirilecekmiş.
Diz her an şarap ve sevgiliyleyiz:
Böylece dirilirsek işimiz iş.

Gönül, her an sevdiğinin kapısında ol;
Her istediğini onda ara, onda bul.
Aşk tavlasında hileye kaçma kalleşçe:
Koy canını ortaya, soyulursan soyul.

Açılmaz kapıları açmanız mı gerek?
Dünyada insanca yaşamanız mı gerek?
Bırakın öyleyse iki dünyayı birden:
Ey ölü canlılar, canlar uyanık gerek!

Ben bıyıkları süpürge etmişim meyhanede:
Hayırmış, şermiş, bırakmışım ikisini de.
İki dünyayı karpuz gibi önüme koysalar
Ne birine metelik veririm, ne ötekine.

Bilir misin, yüceler yücesi Tanrı,
Şarap ne zaman coşturur içenleri?
Pazar, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe,
Bir de cuma, cumartesi günleri.

Yaşamak elindeyken bugüne bugün,
Ne diye bırakır, yarını düşünürsün?
Geçmiş, gelecek, kuru sevda bütün bunlar;
Kadrini bilmeğe bak avucundaki ömrün.

Kim görmüş o cenneti, cehennemini?
Kim gitmiş de getirmiş haberini?
Kimselerin bilmediği bir dünya
Özlenmeye, korkulmaya değer mi?

Sevgili bir başka güzelsin bugün;
Ay gibisin, pırıl pırıl gülüşün.
Güzeller bayram günleri süslenir:
Seninse bayramları süsler yüzün.

Öldük, dünyayı şaşkın bırakıp gittik;
Yüzlerce incimiz vardı delinmedik.
Sersemliği yüzünden bilgisizlerin
Renk renk düşünceler kaldı söylenmedik.

RÜŞTÜ ŞARDAĞ

"BÜTÜN YÖNLERİYLE HAYYAM RÜBAİLERİ" / Özgür Yayınları

Öldümse, şaraptan karınız son suyumu,
Talkında kadehten açınız her konuyu
Mahşer günü, dostlar beni bulmak mı diler,
Alsınlar, o meyhane tozundan kokumu.

Sen sanma, fakir, üzgölüyüm der içerim.
Sarhoş ya rezil olmayı ister, içerim.
Sen gönlüme girdin ya, gerek yok şaraba
Ben gönlümü hoş tutmayı ister, içerim.

Kalk, günün zevkine bak, hem, ne bu dünya tasası?
Gel, otur, keyfini sür, mutluluğun tam sırası.
Eğer olsaydı bu dünyada vefadan bir eser
Başkasından, sana kalmazdı sevilmek sırası.

Birleştiği gün ellerimiz, dostça, sıcak;
Kahrın başı mutlak ezilip alt olacak.
Gün doğmadan evvel içelim, çünkü sabah,
Göçsek de, o her gün, yeni baştan doğacak.

Bir gün yıkılır saltanatın, yapma güzel;
Fırsat sana el vermiş iken, ver bize el.
Bir ülkeye benzer bu güzellik, sonu yok,
Bir gün çıkar elden; hadi, lütfetmeye gel!

Mutluluk bekleme, bir an sürecektir yaşaman.
İyi bak Keykobad'ın tozlarıdır yerde uçan.
Evrenin hali, hayatın özüdür, özge değil;
Ya hayaldir, ya da bir an sürecektir uyku, inan!

Bir gün kızarıırken tava üstünde balık,
Der, ördeğe: dönmez geri ırmak, ne yazık!
- Biz şimdi kebab olmadayız, gayri acun
İster deniz, isterse serap olsun, alık!

Kalpten süpürür maddeyi, reddeyleme, iç!
Kimyadır o, perhiz deme, olmaz deme, iç!
Yetmiş iki millet sana hep bir görünür;
Her derde deva damlası, her illete, iç!

Sünneti geç, farzı da bir yana ser;
Kes azıcık lokmanı, yoksula ver,
Kırma gönül, dostu çekiştirme;
Cennete girdin hadi, içkimi ver!

Ver gönle bir şifa, a güzel, derdi az getir.
Doldur şarâbı; mis gibi, bir taze yaz getir.
Gönlün rahatlasın diliyorsan gülüm, hemen
Yakut şarabı sun ve ipek telli saz getir.

Ne gerek boş söze, kalk içki ver, a güzel!
Kısmet olmuş o dar ağzın, dudakların aç, gel!
Yanağın benzeri al bir şarap da sunarsan,
Dağlır tövbelerim, saçların gibi, tel tel!

Boş sözle kurum satmada, bir öylesi halk ki!
Hem bir çoğu cennet koruyor, bir avanak ki!
Tut, perdeyi kaldır, göreceksin bu adamlar,
Semtinden uzak, öyle uzak, öyle uzak ki!..

Bir tatlı, güzel kız, gelse şu mevsimde eğer,
Bir kırdaki kadeh doldursa, şarap verse eğer;
Herkes kınasın varsın, bu sözümden ötürü;
Hayyam köpek olsun, cenneti isterse eğer.

A. KADIR

"BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM" / Say Yayınları

DÖNEN KİM

Al istersen, veresiye cennet senin olsun.
Bana bir açıklık yer,
bir çayır çimen olsun,
bir kadeh, bir güzel, bir şarap sunan olsun yeter.
Ama bunlar peşin olsun.
Cennet, cehennem gibi lâflara boş verelim.
Cehenneme hani kim gitmiş,
hani, cennetten dönen kim?

MUTLU KİŞİ

Aşk kitabını evirdim çevirdim.
Bir adam konuştu kitabın içinden,
yüreği yana yana, bir adam:
"Kimdir mutlu kişi, bilir misin?
Bir karısı olacak ay gibi güzel,
Bir gecesi olacak yıl kadar uzun."

TOPU TOPU

Yüreğine keder ağacını diktin mi, bittin.
Boyuna güler yüzlü kitaplar oku.
Çek şarabı, içinden ne gelirse onu yap,
Yeryüzünde kaç gün kalacağız topu topu.

AŞK ŞERBETİ

Seni sevdim diye kınarlarsa beni,
kılım kıpırdamaz.
Yürek ne, sevgi ne, onlar bilir mi ki?
Bir kavgam bile yok benim onlarla;
dolu tas er kişiye gerek,
yaramaz aşk şerbeti er olmayana.

SON GÜNE DEK

Keder seni bağına besmek mı ister,
hadi ordan, çek arabanı, de.
Boş sıkıntılara kaptırma günlerini.
Yutmadan bedenini toprak
ne kitabı bırak, ne çayır çimeni.
Hele yârin dudağını, sakın ha,
ta son güne dek.

YAŞ YETMİŞ

Yarın bu bacaklar ayrılık dağını aşacak.
Önümde şarap, çek babam çek.
Saçlarım ne güzel, kar gibi ak,
yaş yetmişe vardı, lâf değil,
insan bugün yaşamazsa, ne vakit yaşayacak.

YASAK

Süsle, beze, lokum gibi ko karşımıza,
esmeri, de, beyazı, de, pembesi, de,
baştan çıkar, yerlere ser bizi, öldür,
sonra çevir dört yanımızı bir sürü yasakla,
ona bakma, şuna bakma, buna bakma,
dolu tası eğri tut, ama içindekini dökme.

İSTEDİĞİM ÇOK DEĞİL

Bir ekmek kapısı aç bana,
bir geçim yolu bulayım
kula kulluk etmeden.
Öyle sarhoş olayım ki şarapla,
öyle kendimden geçir ki beni,
duymayayım bir baş ağrısı bile.

KANCIK

Bir sürü herifi şensin adam eden,
toprak sahibi yaptın, davar sahibi.
Han verdin, hamam verdin, bol keseden.
Beri yanda şu adamın kuru ekmeği yok.
Hay senin çarkına, kancık felek.

GÖZÜNÜ DÖRT AÇ

Şu zamanda bir sürü dostun olacak da ne olacak,
Şöyle uzaktan bir selâm, nasılsın iyi misin, o kadar.
Tam inanır güvenirsin, basarsın bağrına,
bir de can gözünü açtın mı, ne göresin,
dost bellediğin dost değil, yılan.

VIZ GELECEK

İster müslüman olsun, ister gâvur, bana ne,
sımsıcak olsun yürek dediğin,
sevgiyle dolu olsun ağızına dek.
Bizim deftere adın hele bir yazılsın, kardeş,
o zaman cennet de vız gelecek sana,
göreceksin, cehennem de vız gelecek.

CEHENNEM

Görmüş geçirmiş adama canım kurban,
ayağının tozu olayım onun, tozu.
Asıl cehennemi sen gel bana sor, ahbab,
asıl cehennemi sen gel bana sor:
Hiç yanmamış bir adamla otur bir parça konuş,
gör bak, cehennem denen şey nasıl oluyor.

DİLE BENDEN

Tanrı gibi gökyüzüne uzanabilseydim,
canına okurdum şu feleğin, canına.
Bir dünya kurardım gönlümce, yepyeni,
ey insan, derdim, ey insan,
dile benden ne dilerseñ.

ANLADIMSA

Dünyaya gelirken sormadı kimse bana,
ister misin gelmek, istemez misin?
Şaştım kaldım burda ne gördüysem.
Şimdi de çekip gidiyorum işte,
bu da elimde değil, ne yapayım.
Anladım sa bu işi arap olayım.

KÖTÜ TOHUM

Bakıyorum cenneti arıyorsunuz boyuna
kiminiz tekkede, kiminiz medresede,
kiminiz manastırda, kilisede kiminiz.
Ödünüz kopuyor cehenneme gitmekten.
Oysa hiç ekmedi yüreğine bu tohumu
aklı başında olan.

UĞURLAR OLSUN

Özgürlük yoluna girmezsen,
bu yolda koşmazsan vargücünle,
yıkamazsan yüzünü kanında yüreğinin,
yarın avucunu yalarsın.
Er dediğin kendini yok bilmedi mi,
cayır cayır yanmadı mı yürek dediğin,
hadi öyleyse, uğurlar olsun.

DAHA NE İSTERSİN

Doyacak kadar aşın varsa,
başını sokacak bir de damın,
insanoğluna kulluk etmiyorsan,
başkasının sırtından değilse geçimin,
tamam, güneşli günler içindesin.

SATMA

Kulak verir dinlersen, bir çift sözüm var sana:
Taş çatlarsa ikiyüzlülük rubasını giyme,
bir dakikalık mutluluk mutluluk değil,
Ne olur, satma ölümsüzlüğü iki pula.

BU ŞARAP

Bu şarabı dilenci içti, bey oldu gitti.
Bu şarabı tilki içti, aslan kesildi.
Bu şarabı ihtiyar içti, oldu delikanlı.
Delikanlı içti, ömrü bi uzadı, bi uzadı, bi uzadı.

DOĞRU TARTILSAYDI

İyi bir düzen olsaydı dünyada,
doğru tartılsaydı insan onuru,
dünya, sevilen dünya olurdu.
Erdemli insanlar kalmazdı bir köşede.

ÇİY TANESİ GİBİ

Her şeyi düzene koymuşsun gibi yaşa,
içindeymişin gibi yemyeşil bir sevincin,
sanki geçimin falan yolunda,
çiy gibi oturdun say yeşillikte bir gececik;
kalkıp gidiyormuşsun gibi sabahleyin.

İBRAHİM EDİP

Kim demiş haramı helâli bilmez Hayyam?
Ben ki asla haramla helâli karıştırmam.
Ey sevgili! Helâldir seninle içtiğim şarap,
Oysa bana sensiz içtiğim su bile haram!..

Bir yanda gül renkli şarap, ay yüzlü sevgili,
Öte yanda iki yüzlü dincilerin zilleti:
Çoğu cehennemlikmiş dünyada âşıkların.
Desene, kimsenin göreceği yok cenneti!..

Bilemem kimim, neyim; benden ne kalır yarına,
Cennet mi düşer, yoksa cehennem mi payıma?
Sevgili, şarap, müzik: Yetişir bana bunlar;
Gerisi senin olsun: Al cenneti, çal başına!..

Dünyada bir rahat köşemiz olsaydı, ne olurdu;
Yollar bambaşka bir yöne açılırdı, ne olurdu.
Kara toprak altından yüzyıllarca sonra,
Otlar gibi yeniden yeşerseydik ne olurdu!

Aşktır dünya kitabının konusu, içeriği;
Aşktır gençliğin sevinci, şiirin şah dizesi.
Hâlâ aşk evreninde habersiz yaşıyorsun,
Oysa anlamı aşktır yaşamın, öğrenemedin gitti.

Rind insanın gözünde güzel, çirkin, ne farkeder?
Cennetmiş, cehennemmiş, âşık için ne farkeder?
Bilge kişi ha çul giymiş, ha atlas, hepsi bir;
Yastığı ha kuştüyü, ha taş, seven için ne farkeder?

Bir yudum kızıl şarap, bir nefes yâr dudağı,
Satmışım cehennemi, gönlüm bu aşka razı;
Şu koskoca yeryüzü benim cennet meyhanem:
Nikahlım üzüm kızı, günahlım din yobazı.

"Haram" derler şaraba, "acı, kötü, kekrek..."
Oysa ne hoş sevgilinin elinden içmek!
Tadına bir bakınca gerçeği anlarsınız:
Haram sayılan her şey hoş olsa gerek...

Şu feleğin sırrına ereceğin belli değil madem,
Erenlerin dilini çözeceğin belli değil madem;
En âlâsı, çek şarabı, dünya cennete dönsün:
Öbür cennete gireceğin belli değil madem...

Şeyhin biri, bir fahişeye demiş: "Her gün birinin.
Kucağındasın, sarhoşsun oldum bittim."
Kadın, "doğru" demiş, şeyhe, "ben böyleyim,
Peki ama sen, şu görüldüğün gibi misin?"

Bir sihirli kâsedir gönlümüzü şenlendiren,
Yeğdir, bize bir avuç arpa, bin cennetten;
Sen hele getir bize yakut renkli şarabı,
Sonra cehennem ol git, nereye istersen.

Bir elimizde şarap tası, bir elimizde Kuran;
Helâl de insan içindir, haram yiyen de insan.
Doğrusu, şu evrende bir nefeslik ömrümüzce
Ne tam gavur sayılırız, ne tam müslüman.

Kahpe felek, yılmam senden, ne yaparsan yap,
Er ya da geç öleceğiz, niye ölümden korkmak?
Bizim içinse tüm nimetleri bu dünyanın,
Kaygım budur ancak: İnsanca yaşayamamak!

Gel, yarın umuduna kanmayalım biz, dostum;
Eldeki günümüzü gün edelim biz, dostum.
Şu çift kapılı handan yarın göçüp gidersek,
Binlerce yıl gidenlerle birlikteyiz, dostum.

İçer, sarhoş olurum, aklım şu kadar kalır,
Ne zaman ayılmayagörsem neşem dağılır.
Öyle bir hali var ki insanın, ne sarhoş, ne ayık,
İşte en güzeli yeryüzünde öyle yaşamaktır.

Her gün niyetlenirim; derim: içmeye tövbe!
Lebaleb kadehten süzülen içkiye tövbe!
Bir de bakarım, yanım yörem gül mevsimi;
Tanrım, derim, artık edeyim tövbeye tövbe...

Ansızın kulu kölesi olduk o dilberin,
El çektik, her cennetten, her tövbeden;
Koyu müslüman olmuş dönerken herkes,
Biz koyu putperest döndük Kâbeden.

Vaktiyle şu testi benim gibi bir âşıkmiş,
Bir güzelin zülfüne bağlanmış severek;
Testinin boynuna takılı gördüğün kulp da
Bir dilber boynuna sarılı kol olsa gerek.

Sakın şarapsız kalma elinden geldiğince,
Akıl, gönül ve din şifa bulur şarap ile.
Bir kadehcik yudumlasaydı İblis eğer,
Bin kere secde ederdi Hazret-i Ademe.

¶
Madem ki her dakika ömürden bir nefes
Eksiliyor, sen de her ânını şen şakrak sürdür;
Sermayesi ömürdür şu varlık mülkünün,
Onu nasıl geçirirsen o öyle geçer.

Ey sâkî, lâle renkli şarabımı getir bana,
Dök kadehime sūrahinin boğazından;
Çünkü bugün, bana daha temiz yürekli,
Daha yakın kim var ki zavallı kadehimden?

Gün doğdu, gül renkli şaraptan dem vuralım, gel,
Taşa çalalım birlikte ar ve namus şişesini;
El çekelim boş emellerden, uzun düşlerden,
Uzun zülüflere sarılalım, uzatalım sevincini...

Bu dünyaya gelişim benim fikrim değildi,
Muradıma ermeden de gideceğim gerçek o ki;
Kalk, topla eteğini, dünya derdini çünkü ben
Şarapla yıkamak isterim, ey kıvrak sâkî!

Hâlâ toprak yatağında uyuyanlar göüyorum,
Hâlâ toprak altında da onlar var, görüyorum;
Daldıkça gözlerim sonsuz yokluk çölüne
Giden ve hiç dönmeyen ne canlar görüyorum.

ÖMER HAYYAM

Doğu'lu düşünce ve şiir adamı Hayyam'ın 1121- 1122 yıllarında ölmüş, zamanında dörtlükleri, yıldızlar bilgisi, bir terazi buluşu, dünyasına küsmüşlüğü, ermişliği, herkesten başka türlülüğüyle tanınmış, masallaşmış bir bilge olduğunu ve kendi eliyle yazılmış hiçbir yazısı bulunmadığını ve dörtlüklerinin ölümünden sonra şurda burda birer ikişer yazıldıktan sonra toplu halde ancak 15. yüzyıldan kalma kitaplarda görüldüğünü öğreniyoruz.

Doğu'lu bir düşünce adamı olmasına karşın, daha çok Batı'da gerçek değerini bulmuş Hayyam. İran'ın en büyük bilgin ve bilgeleri arasında sayılmasının yanı sıra, dünyayı büyüleyen rübai türündeki ölümsüz dörtlüklerin ozanı. Edward Fitzgerald, rübaileri ilk kez İngilizceye çevirince Hayyam bütün dünyaya duyurulmuş. Ardından rübailerin taşıdığı felsefi görüş hakkında çeşitli yorumlar, incelemeler yapılmış.

Hayyam rübailerinin dünyası ve felsefesi içinde doğa ile şarap ve o güzelim sevgililer birlikte yer tutar. Onu doğaya bağlayan büyük tutku, hemen hemen hiçbir dörtlüğünde şarapsız ve sevgilisiz işlenmemiştir. İçkiye ve sarhoşluğa ilişkin söyledikleri okuyanları yanılığa düşürebilir. Hayyam için asıl sorun, içip içmemek değil, yüzyıllarca büyük günahların hepsini yüzleri kızarmadan işledikleri halde İslâm dinini "namaz kıl, oruç tut, içki içme.." gibi ilkelerde toplamaya çalışsan, görevci, çıkarıcı müslümanlık anlayışıdır. Hayyam'ın İran'da geç tanınması, rübailerinin asıl amacından kaydırılıp sevimsiz yorumlara sürüklenmesi yüzündendir. Ancak, Hayyam, yüzelli yıldan bu yana, derinleşen bir sevgiyle İran'ı sarmış, Firdevsi, Sadi ve Hafız gibi üç büyük ozanla birlikte dünya dillerinde ünlenmiştir. Mezarının bulunduğu Nişâbüryan'den kurularak iç ve dış turizmin uğrağı olmuştur.

Bizde Tanzimat'la canlanan Hayyam çevirileri Abdullah Cevdet'in, Rıza Tevfik'in, Hüseyin Rifat'ın, Ahmet Hayyat'ın, Asaf Halet'in çabalarıyla sürmüş ve Sabahattin Eyuboğlu, A. Kadir, Rüştü Şardağ'ın değişik usta işi çeviri tutumlarıyla günümüzde zenginleşmiştir. Elinizdeki seçkide de bu üç emeğin çeviri örneklerine ağırlık verilmiştir.

